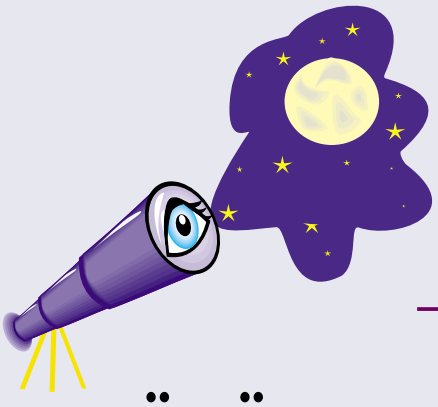

Gökyüzü

Alp Akoğlu

Mayıs'ta Üç Önemli Gök Olayı

Amatör gökyüzü gözlemcilerini bu ay üç önemli gök olayı bekliyor. Mayıs ayında, Merkür'ün Güneş'in önünden geçişini, parçalı Ay tutulmasını ve parçalı Güneş tutulmasını izleyeceğiz. Bu ayki Güneş ve Ay tutulmalarını gözlemek için belki en uygun yer Türkiye değil; ancak, aynı yerde bu olayların hepsinin bir ay içinde izlenebilmesi, pek de sık gerçekleşen bir olay değil.

7 Mayıs: Merkür'ün Güneş'in Önünden Geçişi

Yörüngeleri, Güneş'e bizden daha yakın olan gezegenler Merkür ve Venüs, bazen Güneş'in önünden geçerler. Ancak, bu olaylar pek sık gerçekleşmez. Venüs, her yüzyıl ortalama iki kez, Merkür'se 13 kez Güneş'in önünden geçer. Merkür, Güneş'in önünden en son 15 Kasım 1999'da geçmişti ve 7 Mayıs'tan sonra, bir sonraki geçişini izlemek için 2006'ya kadar beklemek gerekecek.

Merkür'ün geçişi, saat 08:12'de başlayacak ve 13:32'ye kadar sürecek. Merkür, akşamları ya da sabahları alacakaranlıkta bile parlak bir gökcismi olarak görülebiliyor. Ancak, gezegenin görünür çapı çok küçük olduğundan, onu Güneş gibi çok parlak bir cismin önünden geçerken görmek oldukça zor. Bunun için, Güneş filtresi takılmış bir teleskop ve en azından 50x büyütme gerekiyor. Bu olayı, izleyebilmek için, Güneş gözlemleri için özel olarak üretilmiş filtreler kullanmak gerekiyor. Bu tür fitreler olmaksızın Güneş'e bakmak gözlerimize son derece zararlıdır.

16 Mayıs: Tam Ay Tutulması

Tam Ay tutulmasının tümü, Güney Amerika ve Antarktika'dan izlenebilecek. Ancak, tamamı olmasa da, ülkemizden tutulmanın bir bölümü izlenebilecek. Tutulma, saat 04:35'te Ay'ın yarıgölge konisine girmesiyle başlayacak. Ay, 05:03'te tam tutulma konisine girmeye başlayacak ve saat 06:14'te tam tutulmuş olacak. Tam tutulma, 07:06'ya kadar sürecek ve Ay'ın tam gölge konisinden çıkışı saat 08:17'de gerçekleşecek.

Tam tutulma süreci, ne yazık ki ülkemizden izlenemeyecek. Ay, battığında yalnızca bir bölümü tam gölge konisine girmiş olacak. Yani, tutulmayı parçalı olarak izleyebileceğiz. Bu konuda, Türkiye'nin batısında yaşayanlar biraz daha şanslı; çünkü Ay, batıda daha geç batacak ve böylece daha büyük bir bölümü tutulmuş olacak.

31 Mayıs: Halkalı Güneş Tutulması

Güneş tutulması, yalnızca bazı kuzey ülkelerinde (İskoçya, İzlanda ve Grönland) halkalı tutulma olarak izlenebilecek. Ancak 31 Mayıs, bizim için de Güneş'in doğuşunu izlemek için güzel bir sabah olacak. Çünkü, Güneş her zamankinden farklı olarak, hilal biçiminde görünecek. Güneş doğduğu anda birçok kentimizde, tutulma da hemen hemen en büyük haline ulaşmış olacak. Bu sırada, Güneş'in büyük bölümü örtülmüş olacak. Yalnızca doğuda yer alan birkaç kentte tutulmanın başlangıcı gözlenebilecek. Tutulma saat 07:00 sularında sona erecek.

16 Mayıs'taki Ay tutulması Ay batarken, 31 Mayıs'taki Güneş tutulması da Güneş doğarken gerçekleşeceği için, gözlem yeri olarak, ufkun olabildiğince açık olduğu bir yer seçmekte yarar var. Güneş gözlemlerinizi, Güneş'in görüntüsünü bir büyüteç, dürbün ya da fotoğraf makinesi merceği yardımıyla bir duvara ya da kağıda düşürerek yapabilirsiniz. Bu, güneş filtreniz bile olsa, Güneş gözlemi yapmanın en güvenli yoludur.

1 Mayıs saat 23:00; 15 Mayıs saat 22:00;
30 Mayıs 21:00'de gökyüzünün genel görünüşü

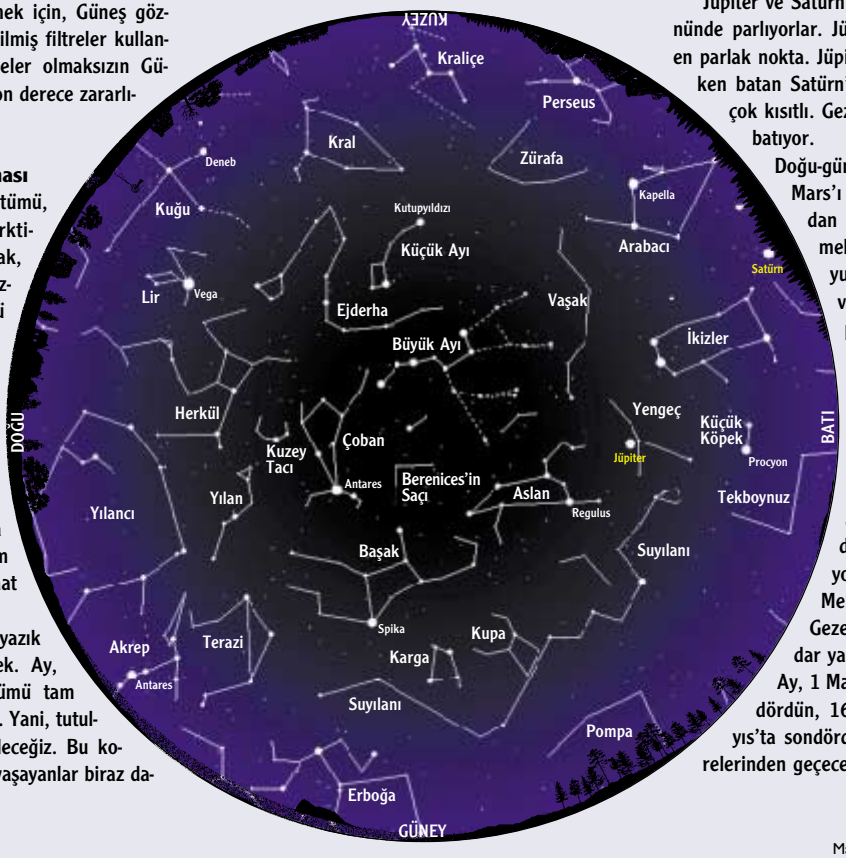

Parçalı Güneş tutulması sırasında Ay, Güneş'i kısmen örter.

(Dürbün, teleskop ya da fotoğraf makinesi merceğini uzun süre Güneş'e tutmak, merceklere ve öteki parçalara zarar verebilir.)

Bu gök olaylarıyla ilgili daha ayrıntılı bilgiyi ve haritaları, ODTÜ Amatör Astronomi Topluluğu'ndan Tunç Tezel'in hazırlamış olduğu İnternet sayfasında bulabilirsiniz. Bu sayfanın adresi: http://newton.physics.metu.edu.tr/~aat/2003/Mayis.html

Mayıs'ta Gezegenler ve Ay

Jüpiter ve Satürn, hava karardığında batı yönünde parlıyorlar. Jüpiter, akşam gökyüzündeki en parlak nokta. Jüpiter'den yaklaşık iki saat erken batan Satürn'ü gözlemek için süre artık çok kısıtlı. Gezegen, saat 22:30 civarında batıyor.

Doğu-güneydoğu yönünde parlayan Mars'ı görmek için, gece yarısından sonra saat 01:00'i beklemek gerekiyor. Mars, ay boyunca parlaklığını artıracak ve ay sonunda, –0,7 kadirlik parlaklığıyla, o sırada gökyüzünde bulunan tüm yıldızlardan daha parlak olacak.

Venüs, Güneş'ten yaklaşık bir saat önce doğuyor. Gezegeni gözlemek için, hava aydınlanmaya başladığında, doğu ufkuna bakmak gerekiyor. Ayın sonlarına doğru, Merkür de Venüs'e katılacak. Gezegenler, 28 Mayıs'ta 2° kadar yakınlaşacaklar.

Ay, 1 Mayıs'ta yeniay, 9 Mayıs'ta ilkdördün, 16 Mayıs'ta dolunay, 23 Mayıs'ta sondördün, 31 Mayıs'ta yeniay evrelerinden geçecek.